REVISTA

SOCIETĂŢII ISTORICO-ARHEOLOGICE BISERICEŞTI

DIN CHIŞINĂU

VOULMUL XIX

CHIŞINĂU
Tipografia Eparhială—„Cartea Românească“
1 9 2 9.

1929

VOL. XIX

REVISTA

SOCIETĂȚII ISTORICO-ARHEOLOGICE BISERICEȘTI

DIN CHIȘINAU

VOULMUL XIX

Clerul român

sub

ocupațiunea rusească

1806—1812,

Clerul român sub ocupațiunea rusească din 1806-1812

de *T. G. BULAT.*

Pe vremea greutăților, prin care a trebuit să treacă nația românească, sub cea mai cumplită ocupație rusească —acea, care s'a terminat cu răpirea jumătății celei mai bogate a Moldovei—clerul n'a putut scăpa de nesfârșitele dăjdii și impilări. Din actele [1]) care urmează se constată cum așa zisul senator proedros, ocrotitorul deci al Divanurilor române, Vasile Ivanovici Crasno Milasevici, primea din însăși partea țarului Alexandru, la 21 Aprilie 1812, o poruncă, prin care i se arată că a ajuns la cunoștința sa, că în Moldova și mai ales în Valachia clerul „a fost peste măsură împovărat“ și „întrebuințat uneori la lucru în rând cu norodul de jos ; ba mai mult; „s'a întâmplat în Valachie că pe unii preoți îi scoteau din slujbă pentru căratul fânului și alimentelor pentru oștire“, silindu-i la acestea „cu bătae trupească“. Țarul dă poruncă energică, să nu se mai facă unele ca acestea. In al doilea rând, el se ocupă de contribuția bănească dată de cler; cât pentru „suma considerabilă“ pe care a dat-o acesta „de bună voie“ în 1810, pentru hrana armatei, țarul era mulțumit; pentru anii 1811 și 1812, când se hotărîse o impunere formală dorește să știe „pe ce bază s'a făcut, câți bani s'au strâns și pentru ce s'a cheltuit acea sumă“. In sfârșit, ca încheere, țarul decidea ca nimic să nu se facă fără înțelegere cu Exarhul (Gavril Bănulescu). La această poruncă Vasile Ivanovici senatorul, scrie din Iași, după două zile dela primirea acesteia, Mitropolitului Ignatie din București. El cere să-i se comunice, cât mai iute posibil, dacă a primit reclamațiuni în felul celor arătate de țar și cum au fost rezolvate de guvern.

Mitropolitul, în adevărat oriental, nu se grăbește cu răspun-

---

1) „Dela“ nr. 3728 din anul 1812 a „Arhivei senatorilor“ din Chișinău.

sul, cea ce face ca senatorul să ceară din nou informațiuni, la 5 Mai. Prin a doua cerere el arată că voește să completeze informațiunile deja primite dela „Vice-președintele Valahiei“, cu cele ce putea să-i dea Mitropolitul. In sfârșit acesta printr'o hârtie cu data de 4 Mai—curioasă coincidență—dă răspunsul. Din aceasta aflăm ca în 1810 și 1811 clerul a fost pus la contribuție la fel cu întreg poporul. Tot în 1811 s'a cerut care de transportat, dela preoțime, dar el reușise să fie revocat ordinul acesta; în toamna aceluiaș an însă a trebuit să dea și clerul. Reclamațiuni, că vre-un preot ar fi fost molestat, nu există în cancelaria sa. Singura neplăcere pe care o găsește Mitropolitul Ignatie grecul era acea, că n'a putut scăpa preoții, de a da locuințe militarilor. Incolo, socotește că reclamațiunea făcută către țar, nu este decât „minciună și intrigă“ Aceasta candoare ne arată omul!

Cu acelaș prilej senatorul cerea Divanului Moldovei știri asupra numărului moșiilor mânăstirești, al scutelnicilor și poslușnicilor lor, cât și despre dările pe care le plăteau aceștia în vremea Domnilor. Răspunsul Divanului este vag, dar nu uită să arăte că situația clerului este mai bună, decât era înainte. Acest răspuns nu ne miră, mai ales din partea unui Iordache Roset Roznovan, care se simțea fericit să trimită «harbuzi de Benderiu din cei mai aleși pentru masa prea strălucitului cneaz gheneral feld marșal“ [1]).

I.

Monseigneur,

Ayant besoin d' éclaircir quelques mesentandus, je prie très humblement votre Eminence de vouloir bien prendre des renseignemens et de m' informer le plus tôt possible si vous n'avez pas reçu de quelques personnes ou individus du clergé laique des plaintes contre des apprehensions qu' Elles disent éprouver par des charges superflues et particulierement par des travaux qu'on leur fait subir sans les distinguer du peuple vulgaire; ne se plaignaîent—ils pas en outre de ce que quelques uns des prêtres avoient été trainés hors d'église pour être envoyés au transport des foins et des vivres pour l'armée. En me communiquant ces informations veuillez bien, Monseigneur ajouter si dans des pareilles plaintes

1) „Dela“ 42 Arhiv. Senat· Chișinău p. 178.

(en cas qu'elles eussent lieu) il y avoit une mention éxacte des personnes qui avoient causé de vexations ou d'offenses aux plaingnants ou à qui nomenement se rapportoient leurs plaintes. Leur veridicité a-t-ele été confirmée par des preuvés valables. L'autorite ecclesiastique les elle portées à la cannoissance du Guvernement civil et qui est ce qu'elle lui a écrit sur cet obijet: avait elle quelque reponse de ce dernier et en général quelles mésures ont été prises de part et d'outre pour procurez une satisfaction aux plaign ants ou en fin leurs plaintes n'avoient — elles pas été trouvées injustes.

Au reste me recommandant a votre bénédiction, j'ai l' honneur d'être avec la plus parfaite éstime et la consideration destinguée

de Votre Eminence

le très humble et très obeissant serviteur.

Iassi
le 23 Avril
1812.

A. S. E. Ignace Metropolitain de la Walachie.

II.

no. 2096 Mai 5 1812.

Monseigneur,

Par ma lettre du 23 Avril j'avois prié Votre Eminence de vouloir bien prendre des renseignemens et de me faire connoitre si vous n'avez reçu de quelques individus ou personnes du clergé laique, des plaintes contre des oppressions qu'ils leur être causées par des charges superflues et particulièrement par des travaux qu'on leur impose sans les distinguer du peuple vulgaire.

Ayant deja reçu du Vice-president de Valachie toutes les notions qui je lui avois demandées relativement au même objet, je ne puis terminer cette affaire sans avoir aussi de Votre Eminence tous les renseignemens, requis par ma lettre precédente. Je me iéfère donc aux details de la dite lettre et je prie conformement à son contenu de m'envoyer par première occasion les eclaircissemens dont j'avois eu l' honneur de vous la demander.

En me recommandant, etc.

III.

Monsieur le Sénateur,

En réponse à la lettre dont Votre Excellence m'a honoré le 23 Avril no 1886 je m'empresse de lui observer:

1. Qu'en 1810 et 1811 le clergé de cette province a été compris au nombre des contribuables pour les sommes extraordinairement exigées par le Gouvernement, des différentes classes de habitans de cette Principauté: mais ce n'a été que en vertu des ordres précis de Son Eminence Monsiegneur l'Exarque.

2. Au commencement de 1811 il a été requis de fournir son contingent de charriots pour le service; mais à ma représentation cet ordre a été revoqué.

3. En automne de la même année il a dû fournir des charriots pour le transport des vivres et cela par requisition formelle du Gouvernement nulitaire qui m'a été signifiée par le même Exarque en me prescrivant de m'y conformer.

J'ignore absolument que dans ces trois époques aucun prêtre ait été maltraité dans sa personne, ni qu'il ait souffert aucune oppression arbitraire par les agents de l'administration, du moins il n'existe point de plainte à cet égard ni dans ma chancellerie, ni dans celle du Consistoire, et aucun des Evêques n'en fait parvenir de pareille à ma connaissance. Conséquemment l'autorité Eccesiastique n'ayant été ni informée ni requise par personne ne s'est jamais adressée pour des affaires de cette nature au Gouvernement civil, qui de son coté n'a dû pourvoir à aucune mesure, puisqu'il a ignoré comme Elle les plaignans. Le seul inconvenient auquel je n'ai pas pus remédier jusqu'ici, ainsi que Monseigneur l'Exargue, c'est que les prêtres sont obligés de loger les militaires.

Telle est la vérité que l'ai l'honneur de transmettre a Notre Excellence.

J'ignore au reste ce que le mensonge et l'intrigue ont pu imaginer à ce sujet.

J'ai l'honneur d'être Monsieur le Sénateur avec les sentimens de la consideration la plus distinquée.

De Votre Excelence le très humble et très obeissant serviteur

Ignace Mitropolitain de Valachie.

Nr. 14.
le 4 Mai 1812.
Bucarest.

A Son Excellence Monsieur le Sénateur de Krasno Milachevits président etc. etc.

à Iassi.

IV.

Cătră înalt Ex. sa D. lucrătoriu sfetnicul de taină senator proedros Divanurilor cnejiei Moldovei i Valahiei și cavaler, Vasilie Ivanovici Crasno Milasevici.

Divanul cnejiei Moldovei.

Prin predlojănie înalt ex. v. din 24 Aprilie supt no. 1891 să cere de la Divan vidomostie pentru căte moșii să află în pământul acesta a mănăstirilor și câți scutelnici și poslusnici să află pe la mănăstiri și la fețä duhovnicește, și în sfârșit ce dări plătia în vreme Domnilor mănăstirile și fețale bisăricești, și oare nu poarte ei și acum havalele.

Spre această nu lipsăște Divanul cu cinste a face răspuns înalt ex. voastre că mai întăi pentru averile mănăstirești și a preoților nu să află lămurită catagrafie la ocărmuire, avănd fieștecare mănăstire și casă bisăricească condicile și documenturile sale păzite la sine, și folosindu-să dintru acele averi adică moșii unile lăcuite, altile nelăcuite, dughene, zidiri, țigani și altele, neatingăndu-să ocărmuire de dănsele.

Dar încă avănd și osăbite mile din vamă și din ocnă și au fost de trebuința Divanului, o catagrafie măcar de moșiile mănăstirești lăcuite și nelăcuite ce se aflä în toată țara pentru ca să chibzuiască în vreme rănduirii fănului oștenesc a să lua cu bună înpărțire și dreptate dela toate care și cerindu-o dela exarhiceasca dicasterie a Mitropoliei, în scris s'au făcut și de acolo răspuns

Divanului că nu ar fi lămurire prin condicile ce sănt de la fieștecare mănăstire și că au scris pe la egumen să-s facă acum.

Divanul ca să nu zăbovască facere răspunsului către înalt ex. v. au scos din catagrafie ce are a satelor celor lăcuite cu oameni care sănt birnici visteriei, toate satile mănăstirești și a Mitropoliei cu Episcopiile și trecănd și suma lăcuitorilor ce sănt pe dănsele, au făcut această vidomostie alăturată spre înfățoșare înalt ex. v. Dar apoi multe alte moșii nelăcuite și mai folositoare mănăstirilor sănt care acele pot să-s arate după ce va da exarhiceasca dicasterie vidomostie ce s'au cerut și de va fi trebuință și de celelalte averi a mănăstirilor atunci se va da pliroforie.

Al 2-le. Pentru căți scutelnici și poslusnici să află pe la mănăstiri și fețe duhovnicești, va ști înalt ex. v. că numai la Mitropolie la Episcopii și la unile din pământeștile mănăstiri sănt și acum scutelnici și breslași și birnici satelor dup legiuire, iar la celelalte mănăstiri nu sănt din birnici, avănd țigani mănăstirești spre slujbile lor și lăcuitorii de prin sate, care lăcuitori sănt hotăriți de obștea a sluji 12 zile stăpănului moșiei, fieștecare pe an, iar țiganii ca niște robi, nici ce mai puțină dare nu au către ocărmuire, nici supărare. Apoi dar s'au însămnat întru alăturată vidomostie, căți scutelnici și breslași din birnici au mănăstirile pământești, iar osăbit s'au însămnat și căți alți oameni fără bir sănt dați prin hrisoave și cărți la unile din mănăstiri și schituri spre agiutoriul slujbilor, care acei fără bir fiindcă să cuprind prin cărți să aducă din oameni streini și nu din birnicii țării, îngrijire mănăstirilor aste de a-i găsi și a-i avea precum și urmiază nesupărându-i ocărmuire nici la bir nici la havalele pe aceia.

Al 3-le. Pentru havalelile ce purta mănăstirile mai înainte în vreme Domnilor sau fețele bisericești, să arată că satile mănăstirești precum și cele boerești nu ave nici o scutire mai mult decât numai rănduita suma de scutelnici precum și în vreme de acum să urmează.

Iar în vremi de trebuință sau în cerire de zaharele, făcea agiotoriu și mănăstirile și Mitropolie și Episcopiile, dar și pentru poduri s'au întâmplat de a să cere, și au dat și mănăstirile. Iar

apoi preotii și diiaconii de multe ori să silea să-și ducă păine lor, la schele Galați să o văndă cu prețul hotărît, silindu-să atunce de către Zapcii domnești.

Acum însă de când au întrat oștile împărătești în pământul acesta și s'au pus la cale acea lucrătoare ocărmuire a Divanului, nici într'un chip căt de puțin parte bisăricească adică preoții și diaconii nu s'au tras, nu s'au suparat de către dregătorii pământești spre săvârșire de porunci, sau spre sfărșitu vreunei dări, ce mai ales prin necontenite porunci, au fost pazită nesupărare bisericeștilor slujitori mai mult decât întaltă vreme. Spre cunoștința cuviinței Pravoslaviei. Și dacă vreunul din cinovnicii cei mici ai dregătorilor, macar prin vorbă au cutezat a să atinge cu cerire la parte bisericească, s'au înfrănat. Și piste toată această nu s'au lăsat nici o urmare, care să obicinuia mai înainte de către stăpănii moșiilor unde lăcuia preoții, că silea pe unii din preoți sau diaconi, ori bani pentru casă a le lua, ori a le cere slujba cu plugul, sau a le lua dijma.

Pentru ca să nu-s atingă nici stăpănii moșiilor de rugătorii către Dumnezeu preoți i diaconii orănduiți la bisăricile din toată țara s'au dat în 10 punturi ränduiala, ce are să-s păzască, ca la 50 casă fiind un preot, să-s poată scuti de 16 vite ce va avea, dăndu-i stăpănul moșiei 8 fălci ca să cosască și imaș de pășune, făr plată și acel preot sămănănd pănă la 6 cet falce sămănța, dejma să nu dea stăpănului moșiei, și încă la ținuturile de cămp și pănă la 10 cetfalce. Din livezile de pomi să nu li ia dejma stăpănii pentru vin, pănă la 30 vedre avănd să nu-i supere și în scurt să nu-s atingă nimine de preoții ce-i rănduiți, fiind la 50 lăcuitori un preot, un diacon și un țărcovnic. Cu aceste privilegiori de nesupărare și de către stăpăni aceste urmează. Iar apoi la dare controbuții după ucazul împărătesc la anul 1810 prin voința Inalt Prea o sf. Mitropolit și Exarh au priimit asupra părții bisericești cu bună voința spre ușurare lăcuitorilor birnici 76.640 lei și osăbit au mai dat 50 mii lei din paraoa vădrăritului ce s'au fost scos pentru Mitropolie. Iar împărțire ce au făcut asupra mănăstirilor și a preoților însuși Inalt Prea o sfinția sa iaste această, care să

alăturează şi pentru care au dat însuşi porunci şi au rănduit strângere, fără amestecare ocârmuirii politiceşti. Asămine rănduiala s'au păzit şi la let 1811, dănd 50 mii lei din parte bisericească în controbuţie, alcătuind peste tot banii daţi în zahirea de controbuţie condeile mai sus arătate 176.640 lei, din care 126.640 s'au întrebuinţat în contrebuţie anului 1810 şi 1811 fiind trecuţi şi în sumele vistieriei, ce s'au încheet, iar 50 mii lei s'au întrebuinţat în contrebuţie anului 1812 precum să vor videa la samă.

Gheneral maior *Catargi*

(încă 2 iscălituri)

Iordache Roset Roznovanu

1812 Maio 9
Eşii